

BROWNE, Kath i FERREIRA, Eduarda (2015)
Lesbian Geographies: Gender, Place and Power
 Londres: Routledge, 286 p.
 ISBN 978-1472443950

La idea que l'opressió viscuda per cada persona no podia ser només explicada a partir del gènere es va començar a estendre a partir de la dècada de 1970. En el cas català tenim la poetessa Maria Mercè Marçal, que ja expressava una triple opressió («dona, de classe baixa i nació oprimida»). A finals de la dècada de 1980 es va iniciar el concepte d'interseccionalitat introduït per Kimberlé Crenshaw en descriure les connexions existents entre raça i gènere en les dones negres. Així, l'obra aquí presentada és una recopilació de tretze capítols —tots amb el fil conductor de les geografies lèsbiques— on es destaquen les contribucions més importants en el camp de la geografia i el gènere, incidint de manera transversal en les múltiples relacions existents entre les estructures de poder.

Les relacions de poder segueixen ignorant la vida quotidiana de moltes persones, però la geografia de la sexualitat té un paper clau en la seva visibilització. *Lesbian Geographies* és un llibre provocador, no només per la complexitat i la diversitat de la realitat de les lesbianes, sinó també per la contribució a la geografia, ja que, a més d'enriquir els horitzons intel·lectuals, ofereix també una perspectiva diferent en la manera d'investigar i de construir saber.

Les geografies lèsbiques tracten sobre on i sobre quina manera les persones que s'identifiquen com a tals viuen, treballen i es diverteixen, com se senten aquestes persones en determinats indrets i també com negocien en els llocs on no són benvingudes. *Lesbian Geographies* és un llibre editat per Kath Browne i Eduarda Ferreira, que, a través de diferents capítols, ofereixen una crítica important a les interseccions del patriarcat, dels sexismes, de l'homofòbia i dels heterosexismes.

Kath Browne és professora de Geografia Humana a la Universitat de Brighton. La seva línia de recerca gira al voltant del gènere, la sexualitat i l'espacialitat, i ha treballat sobre igualtat LGTBI, geografies lèsbiques, transgressions de gènere i espais de dones. A més, és investigadora principal del projecte Making Lives Liveable: Rethinking Social Exclusion. Ha escrit més de cent publicacions, de les quals destaco *Ordinary in Brighton?: LGBT, Activisms and the City*, juntament amb Leela Bakshi (2013), *Queer Spiritual Spaces* (2010) i *Geographies of Sex and Sexualities* (2016).

Eduarda Ferreira és investigadora al CICS.NOVA (Centre Interdisciplinari de Ciències Socials. Universitat Nova de Lisboa). Ha investigat i publicat sobre gènere, sexualitat, lesbianes, polítiques d'igualtat i participació geoespacial. Ha participat en diverses conferències, com ara: «European Geographies of Sexualities Conference» (Brussel·les, 2011; Lisboa, 2013) i «Geographies of Inclusion: Challenges and opportunities» (Lisboa, 2010). També és membre fundadora editorial de *Les Online – Digital Journal on Lesbian Issues (2008-onward)*, amb una implicació activa en drets del moviment LGTBI.

Lesbian Geographies vol respondre la pregunta «on són les lesbianes?», i ho vol fer contemplant situacions que van des de les tasques domèstiques fins a la música, passant pel ball i l'organització de festivals. D'aquesta manera, el llibre esdevé clau per entendre la falta d'àmbits de socialització de les lesbianes a través d'una complexa anàlisi d'espais i de llocs; diferències econòmiques i socials, i relacions de poder, entre altres temes rellevants.

Aquesta obra posa de manifest que, contràriament al que es pensa, encara

queda molt de camí per recórrer i moltes coses per dir en les geografies del gènere i la sexualitat. No només els diferents capítols que conformen el llibre el fan ric i interessant a través dels nous enfocaments, sinó que també es plantegen qüestions innovadores per a la geografia, com ara la definició dels conceptes *lloc segur*, *confort* i *seguretat*, la pertinència d'analitzar les *pràctiques quotidianes* per entendre el rol de l'espai en les relacions socials, la construcció de l'*homonacionalisme*, l'*anàlisi de la música* per entendre les relacions socioespacials i l'*articulació entre inclusió i diversitat* dels moviments socials. Així, mentre els temes i les qüestions que s'hi aborden a través dels diferents capítols són molt variats, la manera com la geografia és entesa, la postura que adopten les autores i la conceptualització que es fa dels temes confirmen un paradigma coherent de la geografia i revelen els camps d'investigació més actuals de les geografies lèsbiques.

Tal com exemplifiquen els diferents capítols del llibre, les geografies lèsbiques es preocupen d'analitzar les estretes connexions entre identitats i lloc, entre les diferents maneres que entenem les subjectivitats pròpies i els llocs que experimenten quotidianament. S'il·lustren, d'aquesta manera, els diferents processos on identitat i espai es constitueixen mútuament a través de múltiples localitzacions (des de l'àmbit privat de la llar fins a l'estat nació) i temporalitats (des de temps més amplis fins a esdeveniments breus i efímers). Tal com diuen les editores del llibre, Kath Browne i Eduarda Ferreira, el lloc és crucial en la formació de la identitat, ja que condiciona la manera com vivim les nostres vides i què podem fer i què no. Després de quaranta anys de recerca en aquest àmbit, les investigacions demostren que les identitats, les subjectivitats i les experiències es negocien a partir de diverses categories (classe social, edat, ètnia) en funció de les possibilitats i les limitacions de cada cas.

És per això que, tal com diu Catherine J. Nash en l'últim capítol, «Lesbian Geographies – A commentary», les geografies lèsbiques constitueixen un punt de partida per entendre les identitats col·lectives i les subjectivitats individuals.

Un altre punt en comú que tenen els capítols d'aquesta obra és que es tracten les identitats sexuals de manera intergeneracional. Catherine J. Nash destaca que les esquerdes entre generacions comencen a aparèixer en diverses comunitats LGTBI i *queer*, sovint perquè cada generació té unes perspectives polítiques i socials diferents. Un exemple és el capítol d'Akkadia Ford («The Queer Film Festival –QFFF– as a Gender-Diverse Space: Positioning the “L” in GLBTIG Screen Content»), que analitza les divisions generades en l'organització del festival en l'ús o no del terme *queer*, divisions sovint basades en diferències generacionals. Més enllà dels aspectes intergeneracionals, però, Ford fa un debat detallat sobre la justificació del QFFF per a l'ús del terme.

Així, tots els capítols il·lustren que les identitats i els llocs són conceptes inestables, tant des del punt de vista polític com geogràfic o històric. Les interaccions quotidianes a casa, a la feina o al carrer no són entre individus asexuals, sinó entre persones amb identitats diverses. En aquest sentit, el llibre també tracta transversalment l'anàlisi distintiva del lloc incloent-hi l'àmbit domèstic (el capítol de Barrett «Lesbians at Home: Gender and Housework in Lesbian Coupled»), els espais tant públics com privats, on les persones amaguen la seva identitat sexual (el capítol de Hardie i Johnston «It's a way for me to feel safe in places that might not really be gay-friendly: Music as Safe Lesbian Space») i els espais d'oci i de cultura (els capítols de Boullila «What Makes a Lesbian Salsa Space Comfortable? Reconceptualising Safety and Homophobia» i de Wiedlack i Neufeld Rockers «Not Punks, We're Lesbian

Chicks: Staging Female Same Sex Desires in Russian Rock and Pop»).

Els diferents capítols que conformen aquesta obra tenen una altra característica en comú: tots tracten la geografia des d'una escala diferent. En la geografia del gènere totes les escales són importants i rellevants, però les escales locals més freqüents són en l'àmbit urbà (la ciutat, el barri i l'espai públic) o en llocs més específics (la llar, els locals d'oci i, en general, els espais de socialització, com ara les associacions). L'explicació, segons Marianne Blidon, és que la geografia se centra en els individus més que no pas en els col·lectius o les comunitats, i aquests individus es mouen i viuen en múltiples escales. Una altra possibilitat que ens cita la mateixa autora és portar aquests esquemes més individuals a una anàlisi realitzada a escala global a partir d'un aspecte transversal (la cultura, la classe social, la llengua, etc.). A partir d'aquí, en aquest llibre es tracten temes com ara: què implica participar en una manifestació o en una altra en termes de formar part d'un col·lectiu o d'un altre? Qui va assistir al Queer Film Festival? Les lesbianes de classes socials diferents, experimenten la mateixa homofòbia? I les lesbianes d'edats diferents? I les de països diferents? Totes aquestes qüestions poden ser enriquides a partir d'anàlisis transversals fetes a escales diferents. Això, segons el capítol de Marianne Blidon titulat «Putting Lesbians Geographies on the Geographical Map», no vol dir només estendre les geografies lèsbiques en totes les geografies, sinó també fer-ne un component de ple dret de la geografia amb capacitat d'analitzar i reconceptualitzar el món contemporani.

La valoració final que voldríem fer d'aquesta obra és que, amb el fil conduc-

tor de la identitat sexual i de gènere, es posa damunt la taula la necessitat d'estudiar les múltiples interconnexions entre diferents estructures de poder, com ara el gènere, la classe social, l'edat, l'ètnia i l'orientació sexual, que, com es mostra en els diferents capítols del llibre, segueixen condicionant la forma com vivim en cada lloc i en cada moment. Les geografies de la interseccionalitat, i la geografia en general, tenen un paper clau en la visibilització de tots els col·lectius. Per això esdevé un llibre necessari, sobretot per a un públic interessat en la temàtica tractada, perquè hi pot trobar recursos per a futures investigacions, metodologies innovadores i biografia abundant. El fet que estigui ben escrit fa que sigui senzill de comprendre, tot i que, sobretot, està adreçat a un públic especialitzat.

Referències bibliogràfiques

- BROWN, Gavin i BROWNE, Kath (eds.) (2016). *The Routledge Research Companion to Geographies of Sex and Sexualities*. Londres: Routledge.
- BROWNE, Kath i BAKSHI, Leela (2013). *Ordinary in Brighthton?: LGBT, Activisms and the City*. Farnham: Ashgate Publishing.
- BROWNE, Kath; MUNT, Sally R. i YIP, Andrew K. T. (2010). *Queer Spiritual Spaces: Sexuality and Sacred Places*. Farnham: Ashgate Publishing.

Laura Soler Rodríguez

Universitat Autònoma de Barcelona

Departament de Geografia

laurasolerrodriguez@gmail.com

<https://doi.org/10.5565/rev/dag.602>

